

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ

ΚΕ 800 – Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης (κοινωνικοποίηση – διαπολιτισμικότητα)

Ενότητα 1: Η Εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας και οι μεταβολές της

Αντώνης Δ. Παπαϊκονόμου, PhD
Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ

οι μεταβολές

Για να κατανοήσει κάποιος το φαινόμενο της εκπαίδευσης πρέπει να γνωρίζει καταρχήν το πλαίσιο, στο οποίο αυτό λαμβάνει χώρα.

Η εκπαίδευση ως υποσύστημα του ευρύτερου συστήματος, δηλαδή της κοινωνίας.

Απαραίτητη η γνώση σχετικά με την κοινωνία, την προϊστορία αλλά και την σύγχρονη μορφή της.

Κάθε εκπαιδευτικό φαινόμενο/ζήτημα πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα στο ιστορικό - κοινωνικό του πλαίσιο.

Κοινωνία: τα πάντα ρει.

Αξίωμα: όλα έχουν κάποια σταθερά και όμοια χαρακτηριστικά, αλλά παρουσιάζουν και ενδιαφέρουσες ιδιαιτερότητες ή αλλαγές.

Διαπίστωση: οι μεταβολές που παρατηρήθηκαν στην κοινωνία των ανθρώπων ήταν για αιώνες βραδυκίνητες, ενώ τους τελευταίους αιώνες παρουσιάζουν όλο και μεγαλύτερη επιτάχυνση. Στην εξέλιξη της κοινωνίας παρατηρούνται ευδιάκριτες μεταβολές, έχουν σχετική μονιμότητα και αποτελούν σταθμούς στην εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Κοινωνική αλλαγή: αποτέλεσμα σκόπιμων δράσεων.

Κοινωνική μεταβολή: επέρχεται και αυτόματα ή διαπιστώνεται εκ των υστέρων. Σε κάθε κοινωνία εκτυλίσσονται εξελίξεις που στηρίζονται στη διαπάλη/συνδυασμό κληρονομικών αλλά και περιβαλλοντικών παραγόντων.

Ορισμός κοινωνίας: σύνολο ανθρώπων με αμοιβαίες σχέσεις/αλληλεξάρτηση, σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και κοινό τρόπο ζωής. Αυτή η ολότητα διακρίνεται και από τον κοινό πολιτισμό: γνώσεις, ήθη, έθιμα, δραστηριότητες, επιδόσεις.

Η δυτική αποικιοκρατία συνετέλεσε (17^{ος} αι και μετά) στον διαχωρισμό του κόσμου σε:

Κοινωνίες του Πρώτου Κόσμου: συγκέντρωση στη βιομηχανική παραγωγή, έντονη αστική συγκέντρωση, έντονες ταξικές διαφορές.

Κοινωνίες του Δευτέρου Κόσμου: βιομηχανική και αγροτική παραγωγή, αστική συγκέντρωση, ταξικές διαφορές.

Κοινωνίες του Τρίτου Κόσμου: αγροτική παραγωγή που μετακινείται προς την βιομηχανική, μετακίνηση προς αστικά κέντρα και έντονες φυλετικές/ταξικές διαφορές.

Επαναστάσεις/σταθμοί στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας.

Νεολιθική ή τροφοπαραγωγική (Μεσοποταμία 10^η – 7^η

χιλιετηρίδα): προσπάθεια του ανθρώπου να μην εξαρτάται απόλυτα από τη φύση και να παράγει μόνος του τα μέσα για τη συντήρησή του.

5^η χιλιετηρίδα: προσπάθεια για μεγαλύτερη απεξάρτηση από τη φύση. Δύο παράλληλες μορφές κοινωνικής οργάνωσης: αγροτική – αστική. Παραγωγοί των απαραίτητων αγαθών και καταναλωτές ή διαχειριστές τους.

Δεύτερο μισό 19^{ου} αι.: Βιομηχανική επανάσταση. Ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση σε παραγωγικά/αστικά κέντρα. Οι άνθρωποι δεν παράγουν αυτόνομα όλα τα απαραίτητα, αλλά ο

καθένας παράγει κάτι εξειδικευμένο και το ανταλλάσσει με όλα όσα του λείπουν. Εξορθολογισμός διαδικασιών παραγωγής – επιδίωξη μεγαλύτερου δυνατού κέρδους.

Εξειδίκευση γνώσεων και παραγωγής, ανάγκη συντονισμού μεταξύ ρόλων και θεσμών. Όχι μόνο η παραγωγή αλλά και η εκπαίδευση εξειδικεύεται και απαιτεί όλο και περισσότερο χρόνο ή απόκτηση όλο και περισσότερων χρόνων.

Χαρακτηριστικό αγροτικού τύπου κοινωνίας: λίγοι ρόλοι και θεσμοί με πολλές λειτουργίες.

Βιομηχανική κοινωνία: πολλοί ρόλοι και θεσμοί με όλο και λιγότερες και πιο εξειδικευμένες λειτουργίες.

Εμφάνιση του φαινομένου της ανεργίας.

Εξάπλωση επιδημιών/ μολυσματικών ασθενειών.

Εμφάνιση της Επιστήμης της Κοινωνιολογίας.

Ευρήματά της μπορούν να υπαγορεύουν πολιτικές αποφάσεις/ρυθμίσεις. Ακόμη μεγαλύτερη απομάκρυνση από τη θεοκρατική σκέψη.

Παραδοχή της αλληλοσύνδεσης κοινωνικής
οργάνωσης, πολιτικής και οικονομίας.

Η κοινωνική μεταβολή στη σύγχρονη εποχή: τέλη του
20^{ου} αι. με τις ιλιγγιώδεις εξελίξεις στην Νέα
Τεχνολογία και την πολιτική αλλαγή στις περισσότερες
κοινωνίες του λεγόμενου Δευτέρου Κόσμου.

Μεταβιομηχανική κοινωνία: έκρηξη του κλάδου των
υπηρεσιών (τριτογενής τομέας της παραγωγής και της
οικονομίας). Κοινωνία της έντασης γνώσης.

Παγκοσμιοποίηση: η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση, ενσωμάτωση και τριβή μεταξύ ανθρώπων και εταιρειών σε διάφορα μέρη του κόσμου. Ως έννοια ανάγεται στην **αποικιοκρατική στρατηγική** της Αγγλίας, της Ισπανίας, της Ολλανδίας και της Πορτογαλίας, και αναφέρεται σ' ένα **φιλελεύθερο και καπιταλιστικό κόσμο**, ο οποίος κινείται από τις δυνάμεις της αγοράς. Ο όρος χρησιμοποιείται τουλάχιστον από το 1944, αλλά ο πρώτος που τον χρησιμοποίησε σε οικονομικό

πλαίσιο ήταν ο Θήοντορ Λέβιτ. (1983) Levitt, Theodore.
Globalization of markets, Harvard Business Review,
1983.

Επίπεδα – τομείς παγκοσμιοποίησης.

Παρόλο που η παγκοσμιοποίηση είναι ένα ιδιαίτερα περίπλοκο σύμπλεγμα φαινομένων και σχέσεων, εντούτοις μπορεί κάποιος να διαχωρίσει διάφορες πτυχές της:

Είναι ένας γενικός όρος που αναφέρεται σε ένα σύμπλεγμα σχέσεων στα πεδία της οικονομίας, του

εμπορίου, της κοινωνίας, της τεχνολογίας, της
κουλτούρας και της πολιτικής.

Έντονες ανισότητες μεταξύ ανεπτυγμένων και
αναπτυσσόμενων χωρών. Μεγέθυνση του
χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών.

Τα μέλη κάθε κοινωνίας καρπώνονται τόσο τα οφέλη
και τις δυνατότητες των ανοικτών πλέον κοινωνιών,
αλλά υφίστανται και τις αρνητικές συνέπειες, π.χ.
εισαγόμενες ή παγκόσμιες κρίσεις.

Εντεινόμενος και διεθνής πλέον ο οικονομικός κυρίως ανταγωνισμός.

Ρόλος της εκπαίδευσης: ετοιμασία πολιτών με γνώσεις και ικανότητες, αλλά και ευαισθητοποίηση για τα τοπικά και παγκόσμια προβλήματα.

Αντισταθμιστικός ρόλος της εκπαίδευσης.